

Onthulling gedenksteen

Multatuli

17 FEBRUARI 2020
DE NIEUWE KERK

ONTWERP GEDENKSTEEN

Jeroen Henneman

UITVOERING GRAVURE

Sizo

‘Ja, ik wil gelezen worden! Ik wil gelezen worden door staatslieden, die verplicht zijn te letten op de tekenen des tijds ... door letterkundigen, die toch ook eens ’t boek moeten inzien waarvan men zoveel kwaad spreekt ... door handelaren, die belang hebben bij de koffieveilingen ... door kameniers, die me huren voor weinige centen ... door gouverneurs-generaal in ruste ... door ministers in bezigheid ... door de lakeien van die Excellentiën ... door bidpredikers ... Ja, ik *zal* gelezen worden!’

Max Havelaar, 1860
Multatuli

PROGRAMMA

WELKOM DOOR

Cathelijne Broers

Directeur De Nieuwe Kerk

TOELICHTING OP HET MULTATULI-JAAR 2020 DOOR

Elsbeth Eddy

Voorzitter Multatuli Genootschap

LOFREDE DOOR

Arnon Grunberg

EENAKTER DOOR

Thom Hoffman

ONTHULLING DOOR

Zijne Majesteit Koning Willem-Alexander

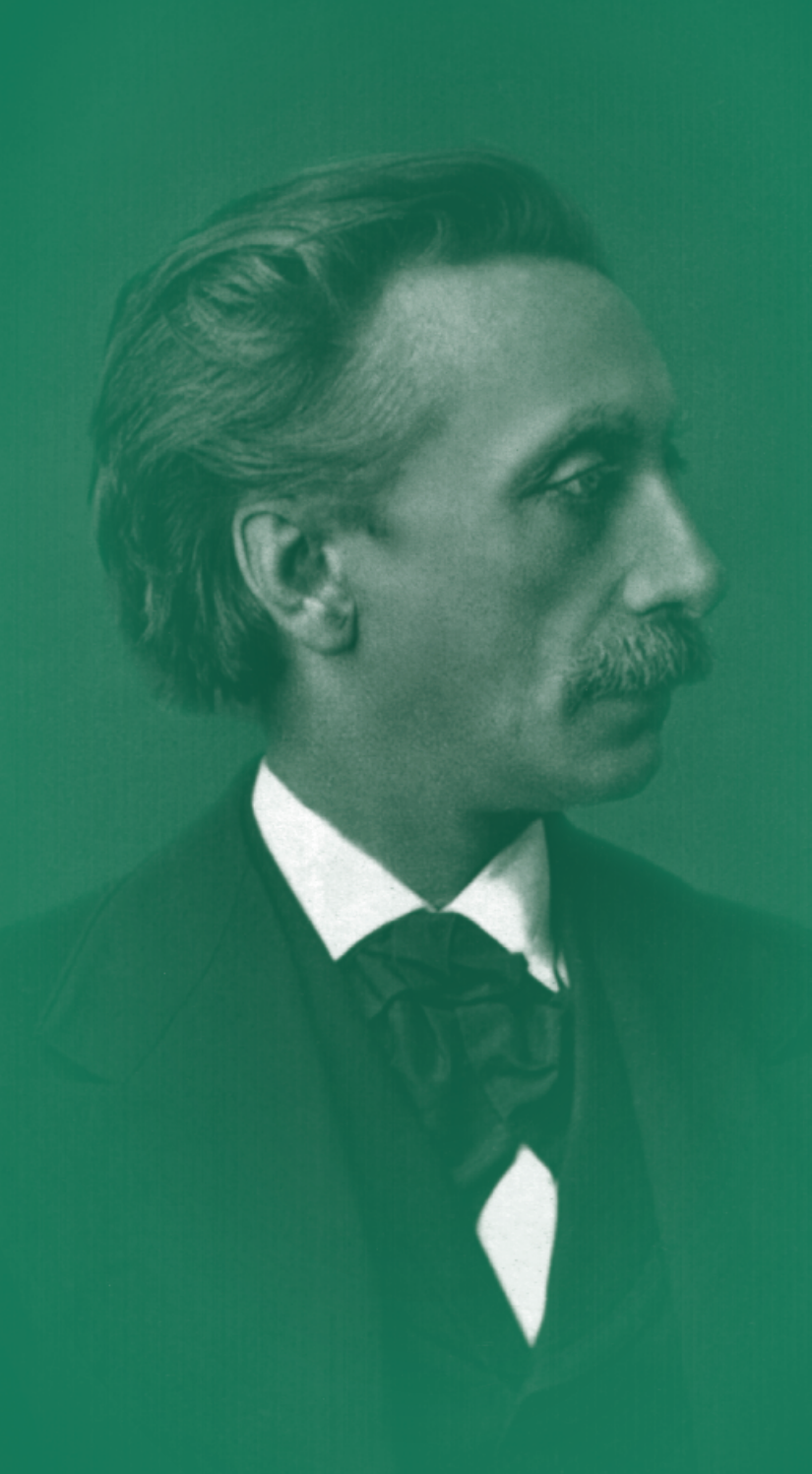
samen met leerlingen van de OBS Multatuli Amsterdam

SLOTWOORD DOOR

Cathelijne Broers

Directeur De Nieuwe Kerk

Aansluitend nodigen wij u uit voor een drankje.

MULTATULI-JAAR 2020

Multatuli-bewonderaar W.F. Hermans voorspelde dat het tweehonderdste geboortjaar van zijn idool onopgemerkt voorbij zou gaan: 'Hoogstens zal er ergens een saai praatje worden gehouden door een saai professor voor een publiek van vijftig studenten.'

De opening van het Multatuli-jaar 2020 met de onthulling van zijn gedenksteen laat zien dat Hermans voor één keer ongelijk had, óók over die professor met 'zijn' vijftig studenten. Op 2 maart, Multatuli's geboortedag, aanvaardt Jacqueline Bel, benoemd tot hoogleraar Moderne Letterkunde op de door het Multatuli Genootschap gesponsorde Multatuli-leerstoel aan de Vrije Universiteit, haar ambt met de rede *'Ik wil gelezen worden'*.

Om het lezen van Multatuli te stimuleren wordt in 2020 de website *Multatuli Online* gelanceerd. Het hele jaar door zullen er diverse manifestaties zijn die in het teken staan van *crowdfunding* om dit kostbare digitale standbeeld te financieren. Tijdens de Boekenweek over 'Rebellen en dwarsdenkers' worden uitgaven gepresenteerd van en over Multatuli die zijn baanbrekende denkbeelden over kolonialisme, feminisme, antiracisme en religie belichten.

In het Multatuli Museum, geboortehuis van de schrijver in de Amsterdamse Korsjespoortsteeg, is de tentoonstelling *Jubeljaren*, met originele herdenkings-affiches. Er zijn Multatuli-wandelingen en andere activiteiten voor volwassenen en scholieren.

Met evenementen bij de onthulling van *Multatuli Online* wordt het jubeljaar eind 2020 afgesloten.

BIOGRAFIE MULTATULI

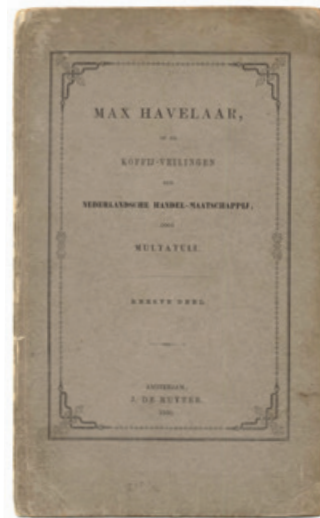
Eduard Douwes Dekker werd bijna 200 jaar geleden geboren op 2 maart 1820 in Amsterdam, vrijwel om de hoek van De Nieuwe Kerk. Na een gefnuikte schoolopleiding vertrok hij in 1838 naar Nederlands-Indië. Daar begon zijn loopbaan als bestuursambtenaar, die in 1856 zou eindigen in de West-Javaanse residentie Lebak. Als assistent-resident klaagde hij er de lokale regent aan voor machts-misbruik. Het bracht Douwes Dekker in conflict met zijn meerderen, waarna hij zich gedwongen zag ontslag te nemen.

Het had echter ook een ander gevolg. Terug in Europa schreef Douwes Dekker binnen een maand een boek gebaseerd op de affaire: *Max Havelaar*, dat in 1860 verscheen. Met zijn boek kreeg Multatuli, zoals hij zich als schrijver noemde, grote invloed op het koloniale bestuur, en tot op de dag van vandaag is het een van de klassiekers van de Nederlandse literatuur.

Multatuli zou veel meer schrijven. Door zijn beschouwingen, zijn aforismen en natuurlijk zijn onvergetelijke *Woutertje Pieterse* gold hij als boegbeeld van feministen, vrijdenkers en socialisten. Zelf liet hij zich bij geen enkele stroming inlijven. 'Ik kan met niemand meegaan,' zoals hij zei. 'Men had moeten meegaan met my.' Douwes Dekker overleed op 19 februari 1887 in het Duitse Nieder-Ingelheim.

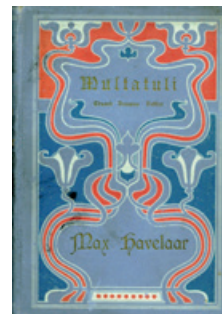
Eduard Douwes Dekker, ca. 1870
Collectie Stadsarchief Amsterdam

Eerste druk, 1860

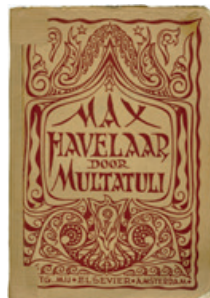
1876

1900

1927

1937

1987

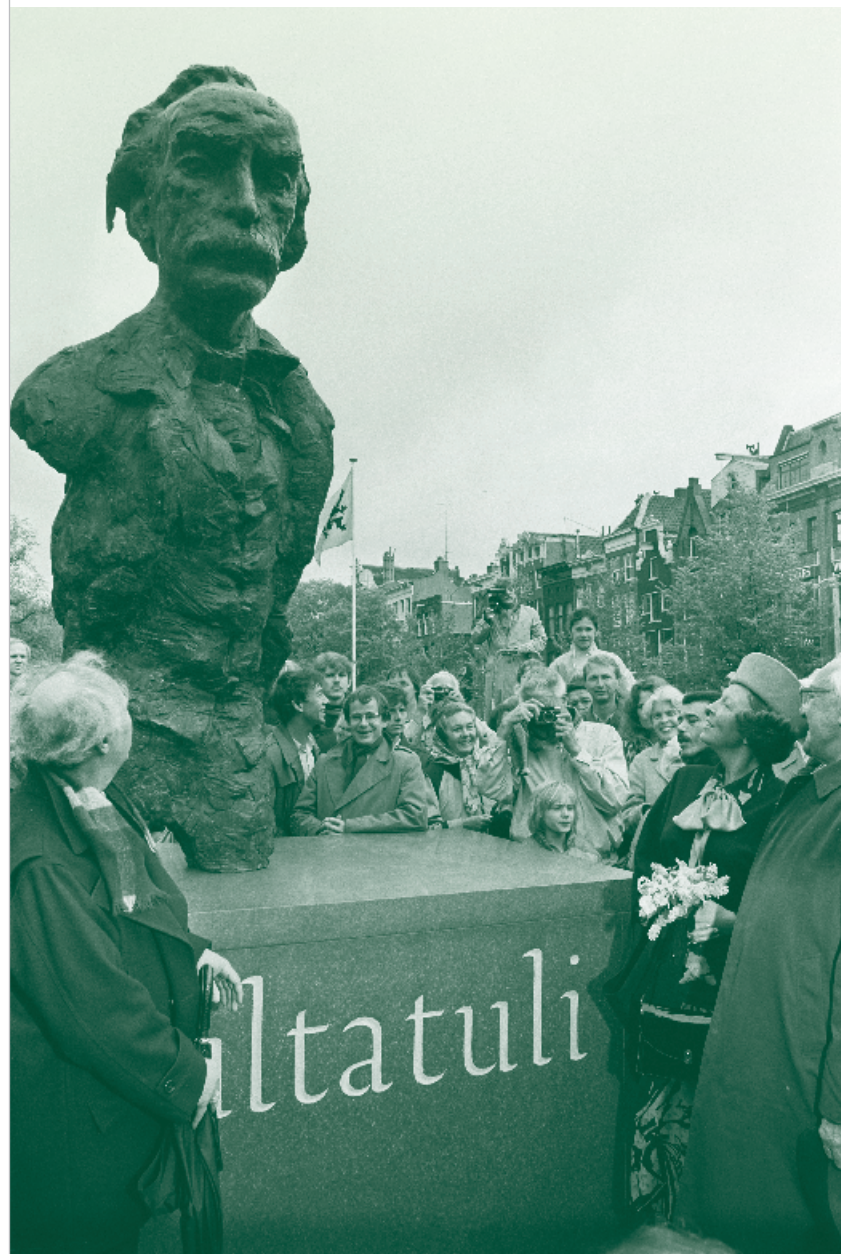

2018

MULTATULI EN DE ORANJES

‘Aan U draag ik myn boek op,’ zo wendde Multatuli zich in het befaamde slot van zijn *Max Havelaar* rechtstreeks tot koning Willem III. De vorst reageerde niet, zoals hij evenmin antwoordde op de vier (deels open) brieven die de schrijver aan hem richtte. Wel kwam Multatuli naar eigen zeggen ‘in aanraking’ met Willems eerste echtgenote, Sophie van Württemberg, die echter zou zijn teruggeschrokken voor zijn vrijmoedigheid. Verder las hun zoon Alexander Multatuli’s werk. Dat gold ook voor Willems dochter Wilhelmina, die opvallend genoeg vooral hield van het *Gebed van den onwetende* (‘O God, er is geen God’).

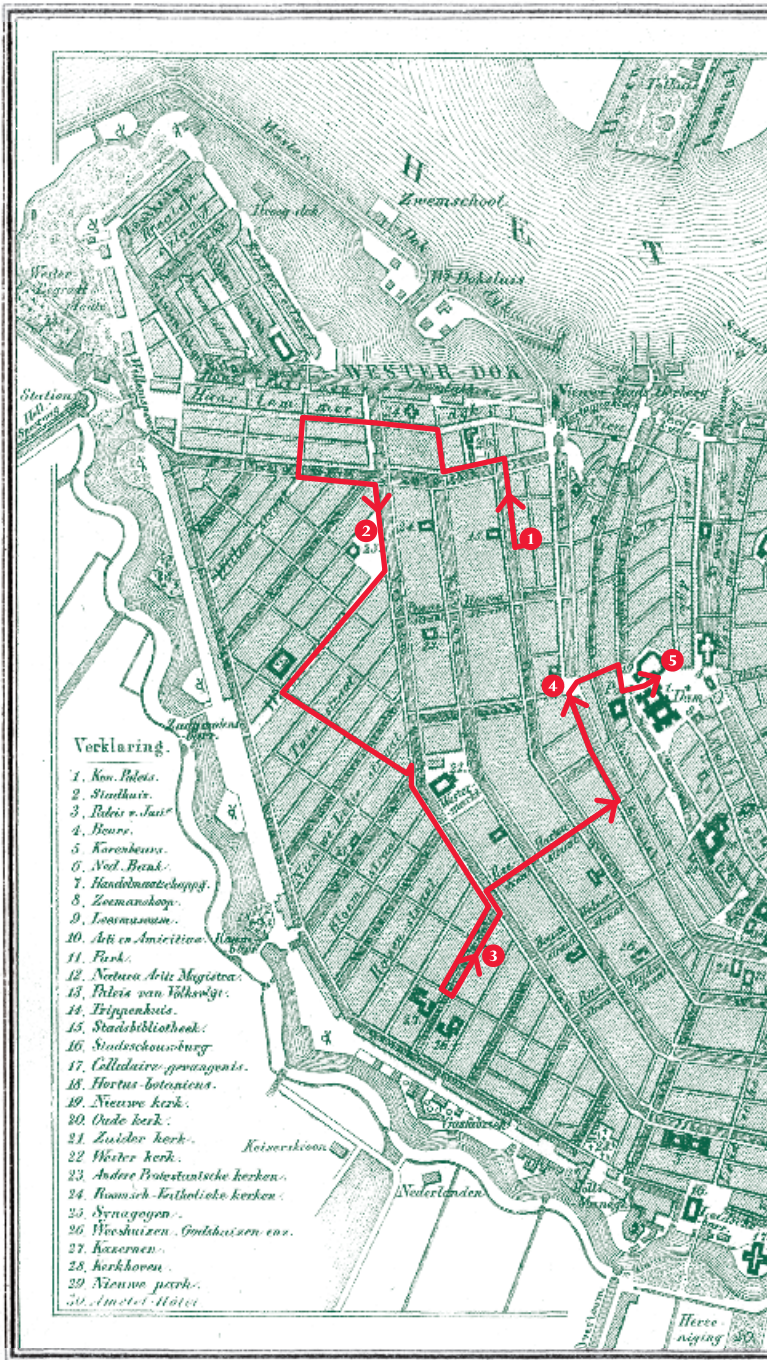
De latere Oranjevorsten betuigden op uiteenlopende wijze hun waardering voor Multatuli. Koningin Juliana behoorde tot de intekenaren op de luxe-editie van Multatuli’s *Volledige Werken*, waarvan het eerste deel in 1950 verscheen. In 1987 was koningin Beatrix aanwezig bij de onthulling van Multatuli’s standbeeld op de Amsterdamse Torensluis. En acht jaar later nam haar zoon Willem-Alexander de laatste delen van de *Volledige Werken* in ontvangst. Tijdens zijn eindexamen, bekende hij toen, had hij ‘het gevoel Multatuliaan te zijn’. In een recent interview zei hij dat hij *Max Havelaar* tijdens een slapeloze nacht in één keer had uitgelezen.

Koningin Beatrix onthult het beeld van Multatuli
op de Torensluis in Amsterdam, 1987

Foto Rob C. Croes

Anefo / Nationaal Archief

1 Korsjespoortsteeg 20 | gevelsteen
Geboortehuis van Eduard Douwes Dekker,
nu het Multatuli Museum

Foto Rob C. Cross / Andro / NationalArchief

2 Noordermarkt
Woutertje Pieterse en Femke, 1971
door Frits Sieger

3 Lauriergracht 37 | gevelsteen
Het adres van de fictieve koffiemakelaar
Last & Co. uit Max Havelaar

4 Torensluis
Multatuli, 1987
door Hans Bayens

Foto Wim Ruigrok

5 De Nieuwe Kerk, Dam
Gedenksteen voor Multatuli, 2020
door Jeroen Henneman

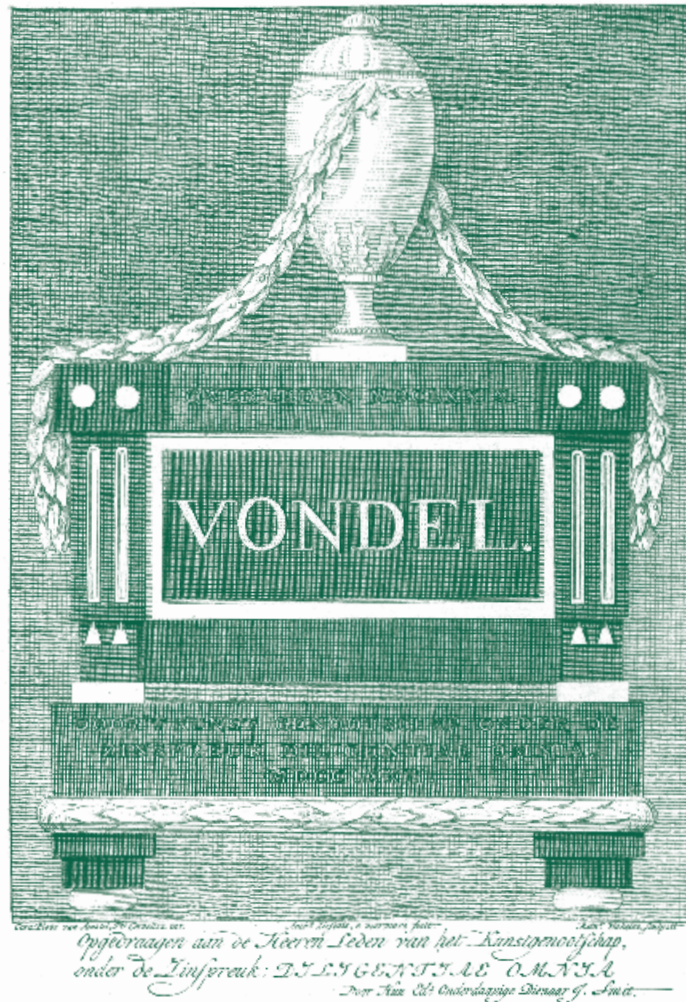
SCHRIJVERS IN DE NIEUWE KERK

De Nieuwe Kerk heeft een literair verleden dat ver teruggaat. De eerste stadsbibliotheek van Amsterdam was van 1578 tot 1632 hier gevestigd. Tal van bekende en (nu) minder bekende schrijvers zijn in de kerk begraven of met een gedenksteen herdacht. Grote namen zijn natuurlijk Joost van den Vondel en P.C. Hooft.

Auteurs voerden bij openingen van tentoonstellingen het woord: Connie Palmen (2016, *Happy Birthday Marilyn*) en Bas Heijne (2017, *We Have a Dream*).

Een jaarlijkse literaire traditie is de 4 mei-lezing van het Nationaal Comité 4 en 5 mei. In 2018 sprak Daan Heerma van Voss in de kerk. Harry Mulisch hield in 1992 de eerste lezing.

Recentelijk heeft De Nieuwe Kerk de traditie van gedenksteden voor grote Nederlandse schrijvers weer opgepakt. Na de typografen Wigger Bierma (Hella S. Haasse, 2018) en Walter Nikkels (Johan Huizinga, 2019) tekent nu beeldend kunstenaar Jeroen Henneman voor het ontwerp van de gedenksteen van Multatuli. Grafisch beeldhouwer Henk Welling verzorgde de uitvoering van de eerste twee gedenksteden. Voor het minutieuze graveerwerk van het ontwerp van Jeroen Henneman is gekozen voor de firma Sizo. Berry Slok assisteerde ons bij het productieproces.

Gravure van het monument voor Joost van den Vondel
in De Nieuwe Kerk, 1772
Collectie Stadsarchief Amsterdam

De Nieuwe Kerk Amst erdam

DE NIEUWE KERK

Dam Amsterdam

+31 (0)20 626 81 68

nieuwekerk.nl

facebook.com/nieuwekerk

FOUNDER

BankGiroLoterij

SPONSOR

Deloitte.

MET DANK AAN

SRC Reizen

Stichting Vrienden van De Nieuwe Kerk

Particuliere donateurs

UITVOERING EENAKTER

i.s.m. Stichting Julius Leeft!

Thom Hoffman *Spel*

Maria Lekransy *Zang*

Anna Makaloy *Zang*

Harto Soemodihardjo *Gitaar*

John Leerdam *Artistieke leiding en regie*

Paulette Smit *Artistieke coördinatie*

Frits Janszen *Hoofd techniek en licht*

Joffrey van der Vliet *Vormgeving video en beeld*

ONTWERP DRUKWERK

UNA designers

Bij het achterhalen van de rechthebbenden is de grootst mogelijke zorgvuldigheid betracht. Indien toch rechthebbenden menen rechtsgeldige aanspraken te hebben, kunnen zij deze bij De Nieuwe Kerk indienen voor 1 maart 2020. Wij zullen de geldigheid van de betreffende aanspraken dan zorgvuldig beoordelen en zo nodig een passende regeling treffen.